

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

Анотація

Обґрунтовується перспективність автоматизації виробничих процесів з метою поліпшення умов праці працівників та досягнення високих показників ефективності виробництва. Досліджуються особливості автоматизації обліку витрат на виробництво в середовищі системи «1С: Підприємство 8.2», типова конфігурація «Бухгалтерія для України». Розглянуті принципи формування нормативно-довідкової інформаційної бази та приклади ведення первинного обліку виробничих витрат в системі «1С: Підприємство 8.2». Проаналізовано порядок та особливості формування електронної (стандартної і регламентованої) звітності в системі «1С: Підприємство 8.2». Розроблені пропозиції щодо більш повного й ефективного використання можливостей системи «1С: Підприємство 8.2» для отримання інформації про стан усіх ланок виробничого процесу, обліку готової продукції та оперативного планування її випуску.

Ключові слова: автоматизація, облік виробничих витрат, нормативно-довідкова інформація, електронна звітність.

С.Д. Лучик, д.э.н.,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, г. Черновцы

ОСОБЕННОСТИ АВТОМАТИЗАЦИИ УЧЕТА ЗАТРАТ ПРОИЗВОДСТВА

Аннотация

Обосновывается перспективность автоматизации производственных процессов с целью улучшения условий труда работников и достижения высоких показателей эффективности производства. Исследуются особенности автоматизации учета затрат на производство в среде системы «1С: Предприятие 8.2», типовая конфигурация «Бухгалтерия для Украины». Рассмотрены принципы формирования нормативно-справочной информационной базы и примеры ведения первичного учета производственных затрат в системе «1С: Предприятие 8.2». Проанализирован порядок и особенности формирования электронной (стандартной и регламентированной) отчетности в системе «1С: Предприятие 8.2». Разработаны предложения более полного и эффективного использования возможностей системы «1С: Предприятие 8.2» для получения информации о состоянии всех звеньев производственного процесса, учета готовой продукции и оперативного планирования ее выпуска.

Ключевые слова: автоматизация, учет производственных затрат, нормативно-справочная информация, электронная отчетность.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Національні економічні стандарти – НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – визначають витрати підприємства як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [1].

Витрати підприємства на рівні виробничих структурних підрозділів виступають у формі виробничої собівартості продукції (робіт, послуг). Собівартість продукції – важливий економічний показник, який значною мірою характеризує економічну ефективність виробництва. В ньому відображаються результати господарської діяльності за той чи інший період. Правильно організований облік витрат у розрізі статей калькуляції за місцями їх виникнення, за видами продукції дає керівництву достатній обсяг інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми обліку витрат виробництва знайшли відображення в наукових працях таких відомих українських вчених, як: М. Білуха, Ф. Бутинець, С. Голов, З. Гуцайлюк, М. Кужельний, А. Кузьмінський, В. Сопко та ін. Різним аспектам автоматизації облікових процесів присвятили свої дослідження такі вітчизняні науковці, як Ф. Бутинець [2], Т. Давидюк [2], В. Завгородній [7], С. Івахненко [3], В. Осмятченко [4; 6], Л. Терещенко [5], І. Матієнко-Зубенко [5], М. Матюха [6], В. Шквір [7] та ін. Проте питання застосування інформаційних технологій в обліку виробничих витрат досліджено недостатньо. Тому дослідження особливостей автоматизації обліку витрат виробництва в популярній на українських підприємствах системі автоматизації бухгалтерського обліку «1С: Підприємство 8.2», конфігурація «Бухгалтерія для України» є актуальними для забезпечення ефективного розвитку підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення основних напрямів ефективного використання системи "1С: Підприємство 8.2" щодо автоматизації обліку витрат на виробництво.

Виклад основного матеріалу. Автоматизація обліку витрат на виробництво охоплює широке коло трудомістких операцій. До них відносять: групування виробничих витрат за напрямками витрачання; визначення нормативної (планової) та фактичної собівартості продукції, напівфабрикатів і незавершеного виробництва; облік відхилень від норм витрат; зведений облік витрат на виробництво; відображення на рахунках синтетичного обліку кореспонденції рахунків з даної ділянки обліку. Специфікою автоматизації обліку витрат на виробництво є те, що на даній ділянці обліку значною мірою використовуються дані, отримані на інших ділянках (праці і заробітної плати, матеріалів тощо).

Узагальнено механізм обліку виробничої діяльності в системі «1С: Підприємство 8.2», конфігурація «Бухгалтерія для України» охоплює такі етапи:

- нагромадження усіх витрат виробництва протягом виробничого періоду;
- облік випуску готової продукції (напівфабрикатів, виробничих послуг) протягом місяця;
- розрахунок фактичної собівартості виготовленої продукції та наданих послуг [8].

Здійснення автоматизованого обліку витрат на виробництво в системі «1С: Підприємство 8.2» вимагає попереднього налаштування облікової політики організації (команда меню «Підприємство» – «Облікова політика організацій»), а саме:

- у вкладці «Виробництво» необхідно налаштувати алгоритми розподілу витрат на рахунках 23, 91;
- установити переділи для організацій;
- у документі «Встановлення порядку підрозділів для закриття рахунків витрат» (команда меню «Підприємство» – «Облікова політика») задається порядок підрозділів для закриття рахунків при розрахунку собівартості готової продукції й напівфабрикатів.

У системі «1С: Підприємство 8.2» усі виробничі облікові процеси реалізовані незалежно один від одного за допомогою різних документів. Нагромадження витрат і випуск готової продукції ведуться паралельно протягом виробничого періоду. В кінці звітної періоду здійснюється розрахунок фактичної собівартості готової продукції.

До витрат на виробничу діяльність відносять:

- прямі виробничі витрати (незавершене виробництво) – обліковують на субрахунках рахунку 23 «Виробництво»;
- непрямі витрати (загальновиробничі) на виробництво – обліковують на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати»;
- витрати на брак – обліковують на рахунку 24 «Брак у виробництві».

Для всіх витрат розрізами аналітичного обліку є види субконто «Підрозділи» та «Статті витрат».

Усі можливі статті витрат виробництва зберігаються в довіднику «Статті витрат», який відповідає за класифікацію витрат за економічними елементами. Крім того, за допомогою статей витрат, загальновиробничі витрати можна ділити на змінні та постійні (рис. 1).

Важливим принципом обліку прямих виробничих витрат є організація аналітичного обліку в розрізі номенклатурних груп, що дає можливість нагромаджувати витрати більш адресно, оскільки номенклатурні групи об'єднують продукцію, однотипну за складом витрат. У номенклатурну групу рекомендується об'єднувати продукцію, що має однакову структуру собівартості. За кожним видом продукції закріплюється номенклатурна група і фіксується податкове призначення у виробництві.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

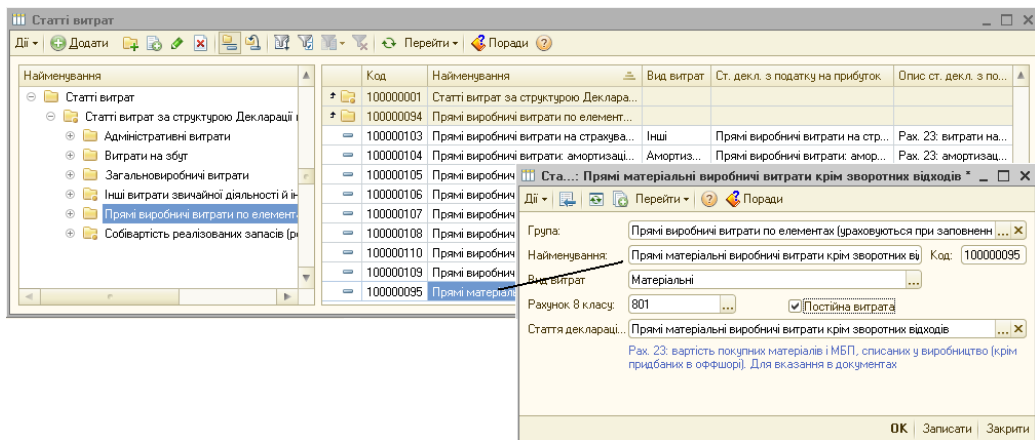

Рис. 1. Вікно формування записів у довіднику «Статті витрат» у системі «1С: Підприємство 8.2»

Склад номенклатурної групи формується за даними довідника «Номенклатура». Довідник «Номенклатурні групи» (команда меню «Підприємство» – «Товари (матеріали, продукція, послуги)») містить перелік номенклатурних груп (видів товарів, продукції, робіт, послуг), у розрізі яких передбачається ведення укрупненого обліку: обліку витрат основного й допоміжного виробництва, а також виторгу, отриманого від реалізації товарів, продукції, послуг (рис. 2).

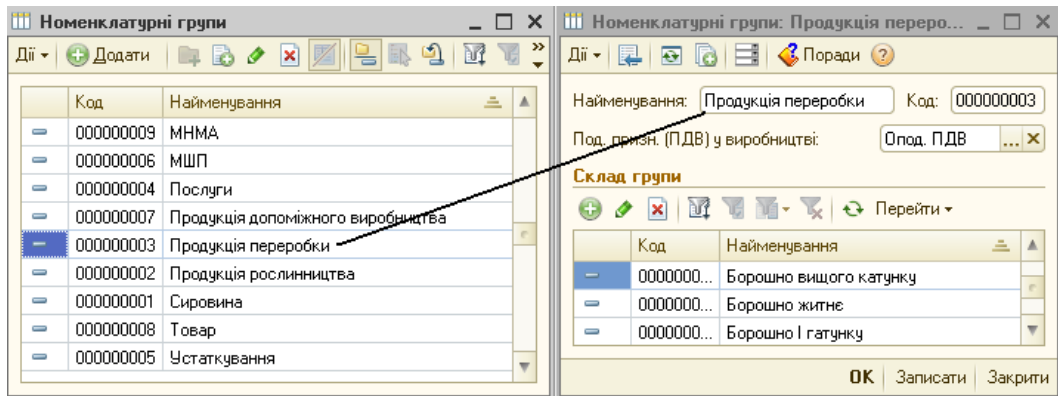

Рис. 2. Вікно формування записів у довіднику «Номенклатурні групи» в системі «1С: Підприємство 8.2»

Типова конфігурація «Бухгалтерія для України» системи «1С: Підприємство 8.2» передбачає нормування прямих виробничих витрат, тобто зберігає інформацію про матеріали та напівфабрикати, які необхідні для виготовлення визначеної кількості продукції (послуг), в довіднику «Специфікації номенклатури» (підпорядковується довіднику

«Номенклатура») та дозволяє автоматизувати процес заповнення документів, які списують матеріали зі складу у виробництво. Одна номенклатурна позиція готової продукції може мати декілька специфікацій, діючих паралельно. Одна з них має бути визначена основною і пропонуватись в документах за замовчуванням.

Протягом всього періоду виробництва готової продукції здійснюється нагромадження матеріальних і нематеріальних витрат. Для нагромадження матеріальних і нематеріальних витрат у типовій конфігурації «Бухгалтерія для України» системи «1С: Підприємство 8.2» використовуються документи різних ділянок обліку. Так, передача матеріалів і напівфабрикатів у виробництво відображується документом «Вимога-накладна» (команда меню «Виробництво»). Вартість переданих матеріалів списується на витрати виробництва. Документ призначений для відображення як прямих виробничих витрат, так і непрямих – загальновиробничих, адміністративних, витрат на збут. Якщо при списанні матеріалів на прямі виробничі витрати (субрахунки рахунку 23) потрібно вказувати різні номенклатурні групи, то в документі «Вимога-накладна» необхідно встановити прапорець «Рахунки витрат на закладці «Матеріали»» (рис. 3).

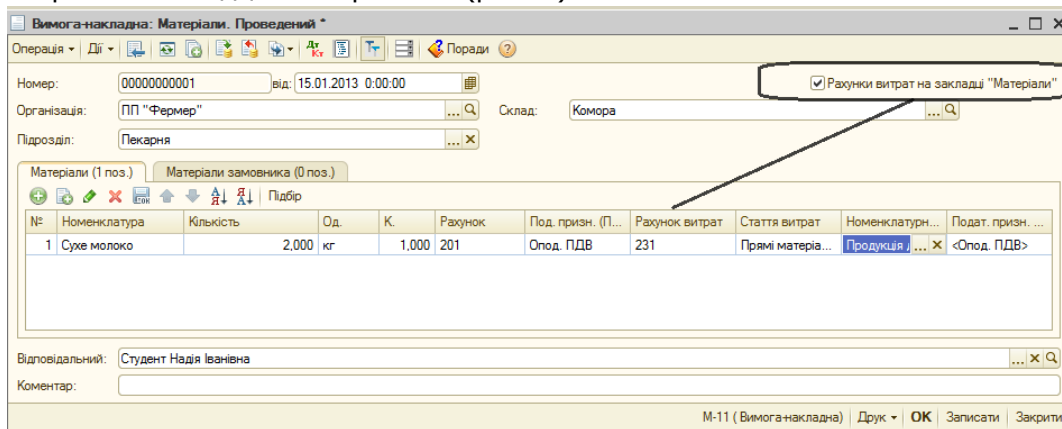

Рис. 3. Вікно документу «Вимога-накладна» в системі «1С: Підприємство 8.2»

При списанні матеріалів на непрямі витрати (рахунки 91, 92, 93) напрямок нагромадження витрат вказується для документу загалом у вкладці рахунків обліку витрат.

Якщо на підприємстві прийнято здійснювати списання матеріалів під конкретний випуск продукції, то списання матеріалів можна здійснити одночасно із відображенням випуску продукції документом «Звіт виробництва за зміну» (команда меню «Виробництво»). Для цього в документі встановлюється прапорець «Використовувати матеріали». (рис. 4). Якщо на продукцію, що випускається, є нормативи, то посилання на специфікацію в

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

табличній частині документу закладки «Продукція» дозволить автоматично заповнити закладку «Матеріали».

№	Продукція	Кількість	Од.	К.	Ціна (планова)	Сума (планова)	Специфікація	Рахунок	Номенклатурна група витрат
1	Батон	5 000,000	шт	1,000	4,50	22 500,00	Батон	26	Продукція допоміжного виробни...
2	Хліб український	6 000,000	шт	1,000	3,00	18 000,00	Хліб український	26	Продукція допоміжного виробни...

Рис. 4. Вікно документу «Звіт виробництва за зміну» в системі «1С: Підприємство 8.2»

У табличній частині документу «Звіт виробництва за зміну» в закладці «Послуги» зазначаються виробничі послуги, що надаються підрозділам підприємства. При цьому обов'язково вказується підрозділ, в якому надані послуги; рахунок витрат, на який відносять ці послуги (23,91,92,93), та аналітика для цих рахунків. Якщо при виробництві утворюються зворотні відходи, то їх оприбуткування в документі зазначається в закладці «Зворотні відходи». При цьому вказується вартість, яка не перераховується при розрахунку собівартості. Зворотні відходи оприбутковують на той же склад, що й продукцію.

Накопичення нематеріальних витрат у системі «1С: Підприємство 8.2» здійснюється за допомогою різних документів. Так, витрати, пов'язані із послугами, отриманими від контрагентів, відображаються документом «Надходження товарів і послуг» (зкладка «Послуги»). Витрати, сплачені через підвітну особу, оформлюються документом «Авансовий звіт» (зкладка «Інші»). Якщо потрібно оформити витрати з оплати праці, то використовується документ «Нарахування зарплати». Витрати, пов'язані з амортизацією необоротних активів, відображає регламентний документ «Закриття місяця».

Випуск продукції у типовій конфігурації відображається за попередньою (плановою) собівартістю. Планова собівартість в документах випуску може задаватися користувачем ручним способом або підставлятися за замовчуванням. Випуск готової продукції та напівфабрикатів та оприбуткування їх на склад оформляється документом «Звіт виробництва за зміну» (зкладка «Продукція»). При цьому обов'язково вказується планова собівартість, пропорційно якій буде розраховуватись фактична собівартість. У шапці документу вказується місце зберігання оприбуткованої готової

продукції, рахунок обліку витрат виробництва (субрахунки рахунку 23) та підрозділ, в якому продукція випускається.

При списанні готової продукції з рахунку 26 «Готова продукція» сума відхилень фактичної виробничої собівартості від вартості за обліковими цінами, що відноситься до цієї продукції, визначається у відсотку, який обчислюється як відношення відхилень на залишок готової продукції на початок місяця та відхилень по продукції, яка здана на склад протягом місяця, до вартості продукції за обліковими цінами.

Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за обліковими цінами, що відноситься до реалізованої продукції, відображається за кредитом рахунку 26 «Готова продукція» і дебетом відповідних рахунків. Аналітичний облік готової продукції ведеться за видами готової продукції.

Розрахунок фактичної собівартості здійснюється в кінці звітного періоду регламентною операцією «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)» документу «Закриття місяця» (команда меню «Операції») (рис. 5).

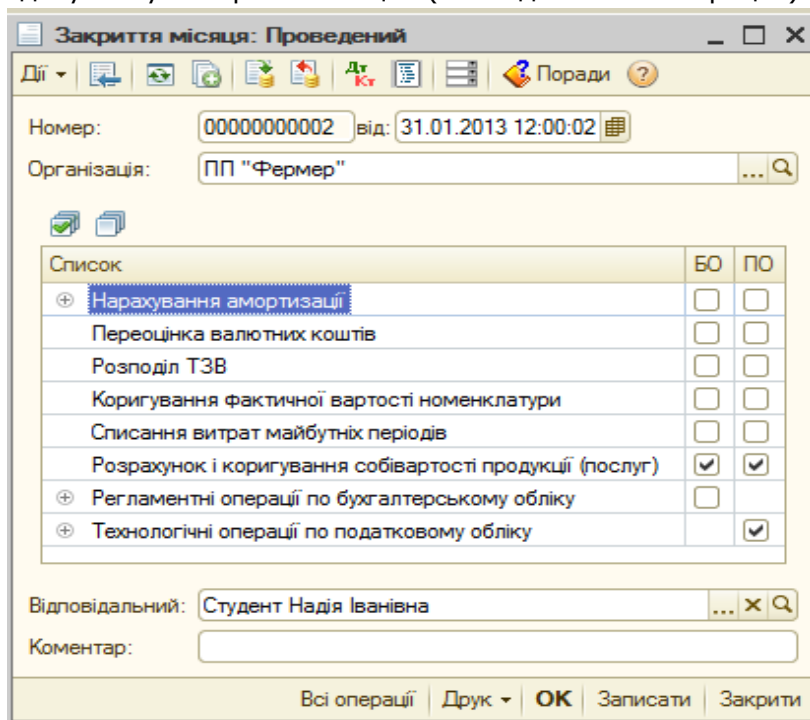

Рис. 5. Вікно документу «Закриття місяця» в системі «1С: Підприємство 8.2», вид операції «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)»

Розрахунок фактичної собівартості виробленої продукції здійснюється із врахуванням початкових залишків незавершеного виробництва, фактичних

витрат виробництва звітного періоду та залишків незавершеного виробництва на кінець звітного періоду, вказаних в документі «Інвентаризація незавершеного виробництва». Розрахунок здійснюється пропорційно плановій собівартості в декілька етапів:

- визначення порядку закриття переділів;
- розрахунок собівартості об'єктів випуску за прямими витратами основного та допоміжного виробництв по кожному переділу;
- формування коригуючих проводок за напрямками випуску;
- розподіл загальновиробничих витрат, тобто закриття рахунку 91 і розрахунок собівартості об'єктів випуску з врахуванням загальновиробничих витрат;
- формування коригуючих проводок за напрямками випуску [8].

Після розрахунку собівартості за прямими витратами здійснюється розподіл загальновиробничих витрат. Загальновиробничі витрати розподіляються за номенклатурними групами пропорційно до встановленої користувачем бази розподілу. База розподілу прописується в реєстр відомостей «Методи розподілу непрямих витрат організацій».

Проаналізувати виробничу діяльність підприємства можна через спеціалізовані звіти «Довідки-розрахунки» (команда меню «Операції» – «Регламентні операції»). Документи створюються після проведення таких регламентних операцій:

- розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг),
- оцінка вартості готової продукції й залишків НЗВ.

Друкована форма звіту «Довідки-розрахунки» з назвою «Розподілення непрямих витрат» відображає розподіл виробничих витрат на собівартість випущеної продукції та собівартість наданих послуг у місяці, зазначеному в графі «Період». Звіт формується для виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг), по яких передбачені або не передбачені планові ціни.

Довідка-розрахунок з назвою «Калькуляція собівартості» затверджує склад витрат на виробництво випущеної продукції й надання послуг виробничого характеру в місяці, зазначеному в графі «Період». Також документ визначає кількісні й грошові характеристики витрат. Для тих випадків, коли списання витрат на виробництво припадає на один місяць, а випуск готової продукції або надання послуг – на інший місяць, рекомендується розглядати калькуляцію собівартості за період з початку місяця витрат до закінчення місяця випуску.

Довідка-розрахунок «Розподілення непрямих витрат» є друкованою формою звіту, що затверджує розподіл загальновиробничих витрат на витрати основного й допоміжного виробництва в місяці, зазначеному в графі «Період».

Аналіз обліку виробничої діяльності допомагають здійснити стандартні бухгалтерські звіти по рахунках: 231, 232, 91, 27, 26, 25, 234.

За допомогою універсального звіту «Список / Крос-таблиця» (команда «Звіти» – «Інші») за реєстром накопичення «Випуск продукції і послуг у планових цінах (бухгалтерський облік)» можна проаналізувати інформацію про об'єкти випуску (рис. 7).

Тип данки:	Регістр накопичення	Об'єкт:
Організація	Кількість	Планова вартість
ПП "Фермер"	351 000,000	661 000,000
Разом	351 000,000	661 000,000

Тип данки:	Регістр накопичення	Об'єкт:
Підрозділ	Кількість	Планова вартість
Пекарня	11 000,000	51 000,000
Рільнична бригада	340 000,000	610 000,000
Разом	351 000,000	661 000,000

Продукція	Кількість	Планова вартість
Батон	5 000,000	30 000,000
Борошно вищого катунку	60 000,000	114 000,000
Борошно I катунку	200 000,000	360 000,000
Борошно II катунку	80 000,000	136 000,000
Хліб український	6 000,000	21 000,000
Разом	351 000,000	661 000,000

Рис. 6. Універсальний звіт «Випуск продукції й послуг у планових цінах (бухгалтерський облік)» у системі «1С: Підприємство 8.2»

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Всі програмні продукти, які використовуються при створенні інформаційної системи бухгалтерського обліку, мають свої, притаманні лише кожному з них особливості, проте загальна мета їх однакова – забезпечення високої ефективності ведення фінансового й управлінського обліку на підприємстві. Система «1С: Підприємство 8.2» надає такі можливості, і це продемонстровано на такій трудомісткій ділянці, як облік витрат виробництва. Для врахування особливостей конкретного підприємства потрібно правильно налаштовувати параметри обліку в автоматизованій системі, максимально адаптувати форми документів і звітності на етапі конфігурування системи.

Список використаних джерел:

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року №73. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Бутинець Ф. Ф. Інформаційні системи і технології в обліку : [підруч. для студ. ВНЗ] / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, В. В. Євдокимов, С. Ф. Легенчук. – 3 вид., перероб. і доп. – Житомир : ПП «Рута», 2007. – 468 с.
3. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. / С. В. Увахненко. – 4-те вид., випр. – К. : Знання-Прес, 2008. – 349 с.
4. Осмятенко В. О. Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій : монографія / В. О. Осмятенко. – К. : КНЕУ, 2010. – 263 с.
5. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. / Л. О. Терещенко, І. І. Матієнко-Зубенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 187 с.
6. Осмятенко В. О. Електронне документування у бухгалтерському обліку / В. О. Осмятенко, М. М. Матюха // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2013. – Вип. 2 (88). – С. 98–108.

7. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку: [навч. посіб.] / В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан. – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2003. – 268 с.

8. Использование прикладного решения «1С: Бухгалтерия 8 для Украины» редакция 1.2. Методические материалы для слушателя сертифицированного курса // ООО «1С-Теллур». – М. : 1С, 2011. – 471 с.

Svitlana D. Luchik, Doctor of Economic Sciences,
Chernivtsi Trade and Economics Institute of KNTEU, Chernivtsi

PECULIARITIES OF PRODUCTION COSTS ACCOUNTING AUTOMATION

Annotation

The perspectives of automation of manufacturing processes for improving working conditions and achieve high performance production are improved. The features automation of production costs in an environment of "1С: Enterprise 8.2" typical configuration "Accounting for Ukraine" are investigated. The principles of formation of reference information base and examples of conduct primary account production costs in the system "1С: Enterprise 8.2" are considered. The analysis procedure and especially the formation of electronic (standard and regulated) reporting system "1С: Enterprise 8.2". The proposals for a more complete and efficient use of the system "1С: Enterprise 8.2" for information on the status of all parts of the production process, finished goods accounting and operational planning its release are developed.

Keywords: automation, manufacturing cost accounting, regulatory background, e-statements.

References:

1. *National Regulations (Standard) 1 "General Requirements for Financial Reporting"* (2013), Order of the Ministry of Finance of Ukraine on February 7, №73. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (in Ukr.).
2. Butynets, F.F., Davydiuk, T.V., Yevdokymov, V.V., Lehenchuk, S.F. (2007). *Informatsiini systemy i tekhnologii v oblik* [Information Systems and Technologies in Accounting], 3 rd ed. Ruta, Zhytomyr, 468 p. (in Ukr.).
3. Ivakhnenkov, S.V. (2008). *Informatsiini tekhnologii v orhanizatsii bukhalterskoho obliku ta audytu* [Information technologies in accounting and auditing], 4 rd ed. Znannia-Pres, Kyiv, 349 p. (in Ukr.).
4. Osmiatchenko, V.O. (2010). *Bukhhalterskyi oblik v umovakh zastosuvannia informatsiinykh tekhnologii* [Accounting in terms of information technology]. KNEU, Kyiv, 263 p. (in Ukr.).
5. Tereshchenko, L.O., Matiienko-Zubenko, I.I. (2004). *Informatsiini systemy i tekhnologii v obliku* [Information Systems and Technologies in Accounting]. KNEU, Kyiv, 187 p. (in Ukr.).
6. Osmiatchenko, V.O., Matiukha, M.M. (2013). Electronic documentation in accounting. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhivno-ekonomichnoho universytetu [Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics]*, no. 2 (88), pp. 98-108 (in Ukr.).
7. Shkvir, V.D., Zahorodnii, A.H., Vysochan, O.S. (2003). *Informatsiini systemy i tekhnologii v obliku* [Information Systems and Technologies in Accounting]. Publisher of National University "Lviv Polytechnic", Lviv, 268 p. (in Ukr.).
8. *Using the application solution "1С: Accounting 8 for Ukraine" revision 1.2.* (2011). Methodological materials for the listener certified courses. "1S-Tellur", Moscow, 471 p. (in Russ.).

